

Correspondentie deze rubriek betreffende te richten aan:
Dr. A. H. B. Schuurs, Stadionweg 53¹, 1077 RZ Amsterdam.

ANGSTBESTRIJDING

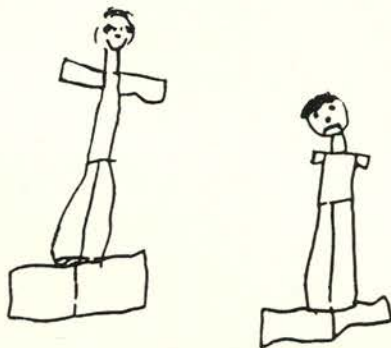
Cursusgevers: M. F. van Grunsven
F. H. Verhey

ORIËNTATIE

Vooraf (wellicht wat aan de late kant) kreeg de cursist een syllabus thuis gestuurd met een aantal artikelen en delen uit studenten-onderwijsklappers. Zo beschrijft een bijdrage uit het tijdschrift 'Psychologie' de stand van zaken met betrekking tot angst en fobieën. Daarna volgen overzicht-artikelen over het herkennen en bestrijden van angst in de tandheelkunde. En tot slot zijn er nog een paar artikelen opgenomen over communicatie tussen tandarts en patiënt, omdat dit onderwerp de basis vormt voor angstpreventie en -bestrijding.

De cursus

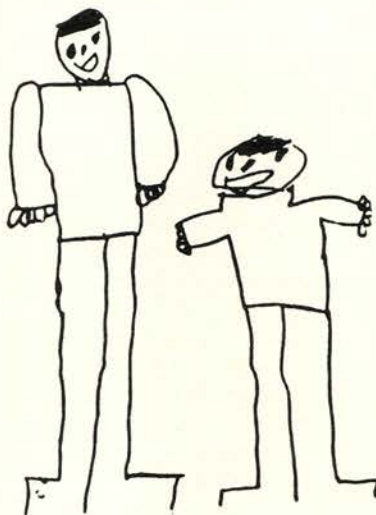
Wie al zo rijkelijk geïnformeerd mocht besluiten van deelneming aan de cursus af te zien, mist de ware nascholing. Daartoe had echter niemand besloten en de cursus bleek zelfs overtekend (de limiet is 14 deelnemers). Het gezelschap dat uit tandartsen, assistenten, mondhygiënist, psychologen en ook een enkele fysiotherapeut bestond, zou gedurende de dag gaande weg een eenheid gaan vormen. Die dag begon met een kennismaking over en weer, waarbij iedere cursist zijn/haar deelneming motiveerde ('Ik merkte dat volwassen, angstige patiënten me gingen irriteren'). Na de inleiding door Floor Verhey (de sfeer had toen al iets vertrouwelijk gekregen), werden de cursisten uitgenodigd om moeilijke situaties/patiënten uit de eigen praktijk in het kort te berde te brengen. Daar zou in de loop van de dag op worden teruggekomen. In haar, met praktijkvoorbeelden geardeerde, theoretische inleiding presenteerde zij het angstmodel: 'Angst is een waarschuwing voor bedreiging en heeft

Afb. 1. Voorafgaand aan de behandeling: tandarts en patiënt zijn onzeker.

duo ook een positieve kant.' Opvallend was het gemak waarmee zij, kennelijk gewend groepen toe te spreken, uiteenzette, toelichtte en verduidelijkte: een vlotte spreker.

De eveneens met veel gemak sprekende Van Grunsven vertelde vervolgens hoe angst bij kinderen (en gehandicapten) kan worden herkend. Werkzaam hulpmiddel daarbij zijn de tekeningen die kinderen vóór en na de behandeling maken, omdat die laten zien wat het kind angstig maakt. Opvallend daarbij zijn – wanneer het vertrouwen eenmaal is gewonnen – het verschil tussen de verhoudingen in grootte van tandarts en kind, hun onderlinge afstanden en de vormen van de monden. Kenmerkend is vooral het feit dat het bange kind *geen handen* heeft, maar ook de tandarts

Afb. 2. Het vertrouwen is opgebouwd en de tandarts staat er ontspannen bij.

die onzeker overkomt wordt zonder handen afgebeeld (zie afbeeldingen).

Vervolgens werd – als inleiding van het onderwerp 'Patiëntgericht gedrag' – een videofragment vertoond waarin een patiënte haar tandarts aan de praat hield (vermijdingsgedrag). In aansluiting hierop werd in de kring van deelnemers 'gespreksvaardigheid' geoefend, waarbij het verschil tussen 'open' en 'gesloten' vragen duidelijk werd.

Daarna werd een videofragment uit een aflevering van de Cosby Show, waarin Danny Kay de rol van een tandarts speelde, gezamenlijk van commentaar voorzien. Uiteraard was de komiek gebonden aan het script van de scenarioschrijver, maar de scènes waren niet onwerkelijk en tot op zekere hoogte leerzaam: een lach werkt altijd ontspannend.

Het tweede onderwerp dat Van Grunsven

aanreed was de communicatie met (lees: de behandeling van) huilende kinderen. Het is raadzaam oor en oog te trainen in het herkennen van de verschillende manieren van huilen (zonder of met tranen) en achtergronden te onderkennen (wat is het kind gewend met huilen bij de ouders te bereiken?). En wat is het een opluchting te vernemen dat er ook nog zo iets bestaat als 'compensatiehuilen', enkel en alleen om het geluid van de boor te overstemmen.

Het laatste videofragment toonde op indringende wijze hoe een student (en de te hulp geroepen instructeur) faalden met de voorgenomen behandeling van een jeugdige patiënte. De opname liet duidelijk zien dat er ook in dit geval weer sprake was van communicatieproblemen en zij bood de cursisten de gelegenheid om bij toerbeurt aan te geven waar het 'fout' ging.

Toen ten slotte op de dag werd teruggekeken, maakten cursusgevers en cursisten met elkaar de balans op ten einde een strategie voor angstbestrijding te bepalen: voorlichten (voordoen door een vertrouwd persoon), laten verkennen/meekijken, aandacht afleiden (walkman), verbaal belonen, angst tijdig herkennen, (een afgezegde afspraak; tekeningen), luisteren, vragen stellen, duidelijk afspraken maken (ook met ouders), nooit straffen, maar negatief gedrag negeren, en bovenal 'woord houden'. Toch kan bij koppig, onredelijk verzet een luid 'en nu stil' wonderen doen.

BEOORDELING

Dit was geen cursus in de veel gebruikte zin van het woord, waarbij de cursist de geboden informatie over zich laat komen en de diaprojector aan- en uitflitst, aldus de aanwezigen passief latend. In tegendeel, vanaf het begin was er sprake van een 'discussie'-cursus, waarbij ogenschijnlijk de deelnemers de cursus 'maakten' respectievelijk invulden. Er was dan ook volop gelegenheid zelf suggesties ter tafel te brengen. De regie van de cursusgevers was zo onopvallend – en het had er alle schijn van dat zij slechts vragen beantwoorden – dat men aan het eind van de dag met enige verbazing moest constateren dat, al pratend, toch het hele programma wa afgewerkt. Begrijpelijk was deze cursus overtekend en, naar verluidt, blijft de belangstelling groot. Indien het Instituut voor Onderzoek van het Wetenschappelijk Onderwijs (IOWO) van de Katholieke Universiteit te Nijmegen (de cursisten vulden na afloop een evaluatieformulier in) tot bekendmaking van resultaten mocht besluiten, dan zal zeker blijken dat deze cursus hoog 'scoret'.

B. Z. Deenik, Heemstede